

Itämaista mystiikkaa vai sittenkin urheilua, ehkä ripaus itsepuolustusta? Budolajien julkisuuskuvaan liittyviä käsityksiä¹

Ovelia temppuja, repimistä ja sormista vääntämistä, katuväki-valtaa, itämaista mystiikkaa, vaativia kamppailulajeja, rehtiä urheilua... Ajatukset ja mielikuvat budolajeista ovat hyvin ristiriitaisia. Käsitykset vaihtelevat aina henkilön, hänen asenteidensa, tietämyksensä ja yleisen suhtautumisensa mukaan. Toisaalta myös aika on tehnyt tehtävänsä: judon tullessa Suomeen lajiin liitettiin aimo annos itämaista mystiikkaa, joka on vuosikymmenten vierissä hiljalleen karissut. Myös ja lisäksi voitaneen sanoa, että etenkin aikido koki vastaavan "kohtalon". Vaikka suurin epä tietoisuus budolajien ympäriltä onkin hälvennyt, on niistä julkisuudessa, tavallisten ihmisten mielissä ja lajien harrastajien keskuudessa vallitseva kuva hyvinkin kirjava.

Millainen sitten on budolajien julkisuuskuva, mitkä tekijät siihen ovat vaikuttaneet, kuinka arvot, asenteet ja mielipiteet ovat muuttuneet? Vastaako kuva todellisuutta? Toisaalta kuinka alan harrastajat itse näkevät lajinsa – miten heidän mielipiteensä poikkeaa yleisistä asenteista tai odotuksista?

Kuinka mielikuvat muodostuvat?

Yleensä mielikuvista ja käsityksistä voidaan sanoa, että ne muuttuvat hyvin hitaasti; toisinaan arvojen ja asenteiden muutos edellyttää sukupolvien vaihtumista. Mielikuvan muodostumisessa ovat nykypäivänä melko korostetussa asemassa tiedotusvälineet, mutta myös muiden ihmisten mielipiteillä, lasten kohdalla erityisesti vanhempien ja ystävien kommenteilla on tärkeä merkitys.

Silti omakohtaiset kokemukset saattavat muokata aikaisempia käsityksiä voimakkaasti suuntaan tai toiseen: millainen oli ensivaikutelma, vastasiko se odotuksia tai pahimmassa tapauksessa voimistiko se mielikuvaa lajista fyysisesti väkivaltaisena!

Tiedotusvälineiden osalta mielikuvien muokkaajina nousevat avainasemaan luonnollisesti urheilutoimitukset. Lajista riippumatta menestys tuo julkisuutta, joka puolestaan tuo uusia harrastajia. Lajitietous leviää yhä laajemmalle. Myös budolajien osalta kilpailumenestys, leirit ja tapahtumat näkyvät ja kuuluvat, mutta silti voitaneen väittää, ettei budolajien saama palstatila aina ole vastannut saavutettuja tuloksia. Mistä tämä johtuu? Eikö menestys sittenkään ole ollut riittävää, ovatko lajit yhä tuntemattomia vai ovatko taustalla vaikuttaneet budolajien kannalta negatiivissävytteiset arvot ja asenteet? Positiivista on, että toimittajat ovat alkaneet entistä enemmän ymmärtää budolajeja. Tämä on seurausta siitä, että useilla toimittajalla alkaa jo olla omakohtaisia kokemuksia lajeista. Monilla on takana jonkun budolajin alkeiskurssi: lajin perusteet, luonne ja todellisuus ovat tulleet tutuiksi.

Julkisuus korostaa helposti budolajeista saatua positiivista, mutta varsinkin negatiivista kuvaa. Yksikin "häirikkö" ja sen seurauksena kirjoitus budotaitojen väärinkäyttämisestä tai niiden liittäminen koulukiusaamiseen nostattaa tunteita. On luonnollista ja ehdottomasti oikein, että taitojen käyttämistä, ja nimenomaan väärää käyttämistä salien ulkopuolella ei hyväksytä ja esimerkiksi kouluissa opettajat selvittävät tappelijoiden harraste-taustat ja ilmoittavat tarvittaessa asiasta seurojen johdolle. Näin kitketään ja karsitaan lajeihin sopimattomia pois seuroista. Samaa hengenvetoon on kuitenkin todettava, että taitojen väärinkäyttö on poikkeus, ei mikään sääntö.

Ovatko arvot ja asenteet muuttuneet?

Yleinen asennoituminen budolajeihin on vuosien kuluessa muuttunut huomattavasti. Vielä 1960-luvulla esimerkiksi judoa pidettiin mystisenä lajina, itämaisena uskontona, jota "harjoitettiin sormista ja varpaista vääntämällä". Tietynlaisen uskonnollisen efektiin liittäminen budolajeihin onkin ollut hyvin tyypillistä. Usein lajeihin, aluksi judoon ja myöhemmin karateen ja ju-jut-suun myös liitettiin lajien luonteelle vierasta väkivaltaisuutta.

Heikki Roiko-Jokela

Itämaista mystiikkaa
vai sittenkin urheilua,
ehkä ripaus
itsepuolustusta

*Nuoret 'judokat'
mattorandorin
tuoksinnassa.
(Kaikki artikkelin
kuvat: Jigotai ry.)*

Ajat ja asenteet ovat kuitenkin muuttuneet. Esimerkiksi judo miellettiin jo 1970-luvulta lähtien reiluksi urheilulajiksi, jonka keskeisenä periaatteena on sekä harjoituksissa että kilpailuissa vastustajan kunnioittaminen. Nykypäivänä judoharrastukseen yhdistetään yhä yleisemmin ajatuksia sosiaalisesta lajista, monipuolisesta liikuntamuodosta, kaiken ikäisten ja kokoisten harrastuksesta, huippu-urheilusta sekä kurinalaisuudesta ja pitkäjänteisyydestä. Asenteiden muutosten taustalla voidaan nähdä monenlaisia tekijöitä: judokat ovat menestyneet kilpailuissa niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla, tätä kautta laji on tullut tunnetuksi, toisaalta tiedotusvälineet ovat huomioineet kehityksen, mutta ennen kaikkea lasten vanhempien mielenkiinto lajia kohtaan on kasvanut. Seuroissa tehtyjen tiedustelujen mukaan yhä useammat vanhemmat mieltävät judon erinomaiseksi kasvatusjärjestelmäksi: harjoituksissa vallitsevat tiukat säännöt, joita jokaisen ikään ja kokoon katsomatta on noudatettava; lisäksi lajitekniikoiden oppiminen kasvattaa pitkäjänteisyyttä ja opettaa kaverin (vastustajan) kunnioittamista.

Budolajeista karate on saanut ehkä eniten taistella parantaakseen mainettaan julkisuudessa. Viime vuosikymmenten alkupuolelle saakka karatekat leimattiin helposti katutappelijoiksi. Syynä tähän olivat joissakin pahoinpitelytapauksissa käytetyt potkut ja lyönnit, jotka muistuttivat karatetekniikoita. Lisäksi muu-

Heikki Roiko-Jokela

Itämaista mystiikkaa
vai sittenkin urheilua,
ehkä ripaus itsepuolustusta

sainvälisillä kilpatatameilla. SVUL "tunnusti" karatekat urheilijoiksi ja useissa kaupungeissa aloitettiin nuorisoprojektit. Motto-na oli, että karatessa ei ole nopeasti opittavia uusia ja ihmeellisiä temppeuja, eikä siinä opeteta tappelutaitoja, vaan karate on monipuolisesti ja henkisesti kasvattavaa urheilua.

Mitä budolajeilta odotetaan?

Miksi budolajeja harrastetaan, mitä niiltä odotetaan. Kysymyksen vastaaminen riippuu hyvin paljon siitä, mistä budolajista on kysymys. "Vanhoista" lajeista kuten esimerkiksi judosta tai aikidosta ehkä jopa karatestakin on mystiikka jo pitkälti hävinnyt: ihmiset tietävät, mitä tulevat kursseilla saamaan. Muita lajeja leimaavat kuitenkin vielä usein turhat kuvitelmat: temppeuja ja niksejä, jotka opitaan muutamassa kuukaudessa. Yllätys voikin olla melkoinen, kun vastassa onkin pitkäjärteisyttä vaativa laji, tekniikoiden toistoja ja taas toistoja jopa kyllästymiseen saakka. Mikään laji ei tee kenestäkään hetkessä mestaria.

Tilastojen ja kyselyjen avulla voidaan lajien harrastusmotiivit jakaa yleistäen kolmeen ryhmään, joka noudattaa myös melko

Heikki Roiko-Jokela

Itämaista mystiikkaa
vai sittenkin urheilua,
ehkä ripaus
itsepuolustusta

tarkkaan harrastajien ikäjakaumaa. Lasten motiivina on kisailu, "hienojen temppujen oppiminen". Lapset tulevat, koska kaverit kertovat salilla olevan kivaa. Vanhempien kautta esiin nousee lapsen minäkäsityksen, oman egon kohentaminen. Nykypäivänä yhä useammin lajin alkeiskurssille tulevien lasten joukossa on niitä, jotka ovat joutuneet koulukiusaamisen uhreiksi tai kokee-
neet erimuotoista fyysistä tai psyykkistä väkivaltaa. Itseluottamusta ja -kunnioitusta haetaan budoharrastuksen kautta.

Nuorten ja naisten yleisin motiivi saapua budolajien pariin liittyy itsepuolustukseen. Tähän kysymykseen onkin syytä kiinnittää huomiota hieman pitemmässä aikaperspektiivissä. Itsepuolustus-ajatuksen liittäminen budolajeihin on viime vuosikymmenten aikana selkeästi tullut yhä yleisemmäksi: ammatilliset oppilaitokset ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhoitoalojen samoin kuin ravintola-alojen opiskelijoiden ja työntekijöiden keskuudessa budolajit ovat saaneet vuosi vuodelta enemmän suosiota. Itsepuolustuskurssien kysyntä on nopeasti kasvanut. Kehitykseen liittyy myös kurssien julkisuus kuvan muuttuminen. Ennen odotettiin jotain ihmeellistä pikaopetusta, kuinka ongelmallisia tilanteista selvittää erilaisien niksien ja temppujen avulla. Nykyisin ohjaajilta kysellään ja kurseilla pohditaan, mitä on pelko, mitä on väkivalta, ja kuinka tällaisessa tilanteessa tulisi toimia. Vaikuttaa siltä, että suhtautuminen budolajeihin on muuttunut selvästi realistisemmaksi.

'Varttuneempi väki' eli käytännössä yli 30-vuotiaat miehet ilmoittavat harrastuksen ensisijaiseksi syyksi fyysisen kunnon kohottamisen. Motiivina mainitaan myös itsepuolustus, mutta ennen kaikkea miehet pitävät budolajeja hyvänä keinona kohentaa heikentyneitä lihaskuntoa

Naisten itsepuolustuskurssi Jyväskylässä 1992. Harjoituksen teemana on, miten nainen voi maassa ollessaan suojautua hyökkääjää vastaan.

Heikki Roiko-Jokela

Itämaista mystiikkaa
vai sittenkin urheilua,
ehkä ripaus
itsepuolustusta

*Ju-jutsukat opettele-
massa väkivallaisen
yksilön taltuttamista.*

ja raajojen liikkuvuutta. Toisaalta ryhmässä tapahtuva liikunta koetaan usein miellyttävämmäksi, mielekkäämmäksi kuin esimerkiksi yksin kuntosalilla puurtaminen. Ehkä voidaan salilla nähdyin pohjalta epäillä taustalla vaikuttavan myös halun ”poikamaisesti” kisailta sääntöjen puitteissa, kuka selättää ja kenet.

Millainen on budolajin anti harrastajalleen?

Budolajit vaativat harrastajiltaan vuosien varrella paljon, mikäli halutaan kehittyä taitajiksi lajissaan. Samalla ne myös kehittävät harrastajiaan ihmisinä. Tietenkään tällaiset henkiset ominaisuudet eivät kehity automaattisesti harjoitteluvuosien myötä: kokee nekin budokat syöllistyvät joskus liialliseen itsevarmuuteen ja toisten huomioonottamattomuuteen. Toisaalta he ovat usein myös ensimmäisinä valmiita myöntämään virheensä ja korjaamaan tekemänsä erehdykset. Näin budokoista kasvaa sosiaalisia ja toisten mielipiteet huomioonottavia ihmisiä. Sosiaalisuus onkin tärkeä tekijä tavoiteltaessa menestystä tai positiivista harjoitteluilmapiiiriä.

Pitkäjänteisyys ja kyky toimia paineiden alla ovat ehkä kokee neiden budokoiden tyypillisiä ominaisuuksia, jotka eivät rajoitu vain harjoitustilanteeseen, vaan heijastuvat jokapäiväiseen elämään.

Heikki Roiko-Jokela

Itämaista mystiikkaa
vai sittenkin urheilua,
ehkä ripaus
itsepuolustusta

Kokonaisuudessaan budolajien anti harrastajilleen on moninainen: ne opettavat luottamusta omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin. Keskittymiskyky paranee ja myös fyysinen kunto kohe-
nee.

Lähdeviitteet

- 1 Artikkelin perustuu kirjoittajan omaan kokemukseen (18 vuotta budolajien parissa harrastajana, kilpailijana, seuraohjaajana, aluekouluttajana jne.), Jyväskylän Jigotai ry:n harrastajilleen tekemiin kyselyihin viimeisen vuosikymmenen aikana, budoseurojen lehdistöleikkokokouksiin sekä useisiin keskusteluihin lajien parissa useita vuosikymmeniä mukana olleiden kanssa.

Heikki Roiko-Jokela

Itämaista mystiikkaa
vai sittenkin urheilua,
ehkä ripaus itsepuolustusta